

Burgeradvies versterken kwaliteit lokale journalistiek

De Pletterij en de stichting Stadsgesprekken hebben een tweetal bijeenkomsten georganiseerd over nut en noodzaak om de lokale (onderzoek)journalistiek te versterken. De bijeenkomsten hebben geleid tot een burgeradvies aan het college van B & W en gemeenteraad. Het advies is tevens gericht aan de onderhandelaars voor de nieuw te vormen coalitie.

- **Aanleiding**

“Journalistiek is wel de zuurstof van de democratie genoemd. De explosieve toename van gefragmentariseerd nieuws in combinatie met de vluchtigheid en oppervlakkigheid ervan doet soms naar adem snakken. En naar kwaliteitsnieuws met diepgang.”

Zo begint het rapport ‘Het versterken van lokale Nieuwsmedia’ van Prof. dr. J.C. de Jong en Dr. A.W.M. Koetsenruijter van de Leidse Universiteit (Centrum voor Taalkunde).

In dit rapport wordt ingegaan op twee vragen. Wat is de stand van zaken in het Leidse medialandschap? En op welke wijze kan de gemeente een fonds inrichten voor de stimulering van de lokale journalistiek met behoud van onafhankelijkheid (inclusief voorwaarden en richtbedrag)? Het rapport is opgesteld in opdracht van het college van B & W in Leiden. De gemeenteraad verzocht daarom uit zorg over de verschraling van het lokale nieuws. Naar aanleiding van dit rapport heeft de Leidse gemeenteraad besloten om een onafhankelijk stimuleringsfonds voor lokale journalistiek in te stellen.

In het rapport wordt een landelijke trend geschetst van dalende oplages en als gevolg daarvan dalende inkomsten uit de advertentiemarkt en bezuinigingen. Ook de lokale omroepen hebben het financieel moeilijk. Dit draagt bij aan de gesignaleerde verschraling. Het Leidse rapport schets een beeld van de stand van zaken de lokale journalistiek die vermoedelijk niet veel afwijkt van Haarlem. Dit blijkt uit de quickscan die de Pletterij en de stichting Stadsgesprekken lieten maken van het Haarlemse medialandschap (zie bijlage 1).

In Haarlem is sprake van een divers media landschap met veel lokaal nieuws. De schijn bedriegt echter. De media blijken grotendeels uit dezelfde ruif te plukken. Persberichten waarmee de gemeente, politie, actiegroepen, welzijnsorganisatie en culturele instellingen de lokale media bestoken worden door de redacties omhelsd. Vrijwel ongefilterd komen die in de kolommen of op de zenders. Dat leidt per saldo tot een groot bereik van die informatie, maar veel differentiatie is er niet.

Lokale onderzoeksjournalistiek vindt niet of nauwelijks plaats. Het ‘tijdrovende karakter’ en het risico dat het geen ‘bruikbare kopij’ oplevert is te groot, zo constateert de hoofdredacteur van het Haarlems Dagblad Bill Meijer in de quickscan. De rol van de lokale journalistiek als ‘waakhond van de democratie’ lijkt flink te hebben ingeboet. Om deze traditioneel belangrijke rol van de lokale journalistiek voor de toekomst te kunnen waarborgen, moeten maatregelen worden genomen hoe dit blijvend kan worden gerealiseerd.

Voor het debat- en cultuurpodium de Pletterij en de stichting Stadsgesprekken vormde dit aanleiding voor het organiseren van twee stadsgesprekken over de vraag in hoeverre Haarlem ook behoefte heeft aan een impuls voor kwaliteitsjournalistiek.

- **Stadsgesprekken over versterking van de lokale journalistiek in Haarlem**

Het eerste stadsgesprek vond plaats op 24 oktober 2017. Er namen circa 30 personen aan deel. De bijeenkomst werd ingeleid door professor J. de Jong (Journalistiek en Nieuwe media).

Bestuurscommunicatieadviseur A. Witz Vlaardingenbroek van de gemeente Leiden gaf een toelichting op het initiatief om een stimuleringsfonds voor de lokale journalistiek op te richten. De deelnemers waren geworven via de website, Facebookpagina en twitteraccount van de Pletterij en een persoonlijke uitnodiging aan de deelnemers die staan ingeschreven bij de stichting Stadsgesprekken. Daarnaast is via een persbericht een oproep gedaan.

De bijeenkomst leidde tot het advies om twee voorstellen nader uit te werken, rekening houdend met de risico's en bezwaren:

1. het oprichten van een onafhankelijke lokale onderzoekredactie
2. het instellen van een stimuleringsfonds voor lokale onderzoekjournalistiek.

(Zie bijlage 2 voor het volledige advies van de eerste bijeenkomst.)

Naar aanleiding van dit advies hebben De Pletterij en de stichting Stadsgesprekken op 14 maart 2018 een vervolgbijeenkomst georganiseerd. De oproep tot deelname aan het stadsgesprek is wederom breed verspreid via Facebook, Twitter, persbericht en een oproep tot deelname via de nieuwsbrief van de Pletterij. Daarnaast is er een uitnodiging op naam verstuurd naar de deelnemers van de stichting Stadsgesprekken. Aan de tweede bijeenkomst namen circa 25 personen deel.

Aan het begin van de bijeenkomst werd door diverse deelnemers geconcludeerd dat er al voldoende alternatieven zijn voor het oprichten van een onafhankelijke lokale onderzoekredactie. Naast de traditionele media zoals het Haarlems Dagblad, RTV NH en Haarlem 105 ontwikkelen zich al nieuwe vormen onderzoeksjournalistiek zoals Bureau voor Lokale Zaken dat in diverse steden in Nederland actief is en lokale initiatieven zoals 'Heel Haarlem Wobt' van Ralph Mooijekind. Het werd belangrijker geacht dat lokale onderzoeksjournalistiek voldoende wordt gefaciliteerd. Deze conclusie werd gedeeld door de overige deelnemers. Dit leidde tot het besluit om alleen het stimuleringsfonds nader uit te werken en dit na de gemeenteraadsverkiezingen als burgeradvies aan de nieuwe gemeenteraad voor te leggen.

- **Burgeradvies versterken lokale journalistiek**

Doel

Richt een stimuleringsfonds in voor het versterken van de lokale journalistiek. Dit fonds moet een brede doelstelling krijgen en veel ruimte bieden voor experimenten. Belangrijk is niet alleen het realiseren van een journalistiek onderzoekproduct. Er moet ook iets van worden geleerd. Publicatie van het onderzoeksmateriaal – al dan niet in de vorm van een artikel - moet daarom altijd het einddoel zijn.

Activiteiten

De activiteiten van het fonds moeten zich richten op het toetsen van de aanvragen. Daarnaast moet het fonds zich richten op het zoeken naar co- financiering voor onderzoeksprojecten. Behalve financiering is er ook een rol in het koppelen en verbinden van onderzoekers en onderzoeksprojecten die zich op een vergelijkbaar onderwerp richten. Het fonds moet zich tot een platform ontwikkelen waar onderzoeksjournalisten kennis en ervaring kunnen uitwisselen.

Organisatie

Wat betreft de organisatievorm wordt gedacht aan een stichting met onbezoldigde bestuurders die over expertise en deskundigheid beschikken op het gebied van onderzoeksjournalistiek. Het bestuur moet gebruik kunnen maken van professionele secretariële ondersteuning.

Financiën

Het fonds moet wel streven naar meerdere inkomstenbronnen waarbij de lokale overheid als basis geldt. Gedacht wordt aan een gemeentelijke bijdrage van 2 euro per inwoner zoals eerder is voorgesteld door Henri Beunders, hoogleraar Ontwikkelingen in de publieke opinie (zie ook: Nieuwsvoorziening in de regio 2014, Beunders, Van der Horst en De Kleuver, 2015, pagina 8). Het fonds moet een anbi-status hebben.

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van het fonds moet statutair worden gewaarborgd. Wethouders, raadsleden en ambtenaren mogen geen deel uit mogen maken van het bestuur. Door te kiezen voor de mogelijkheid van bestuurders van buiten Haarlem kan ook onafhankelijkheid van het maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven het beste worden gegarandeerd. Onafhankelijkheid vereist ook een financiering op lange termijn. Dit moet worden geborgd.

Toezicht

Toezicht vindt plaats door het publiceren van een jaarverslag en accountantscontrole op de uitgaven.

Overige randvoorwaarden

Er moet een minimale en een maximale hoogte worden bepaald van de bijdrage aan een onderzoekproject. Het lerend vermogen moet worden ontwikkeld middels onderzoek naar de effecten van de onderzoekpublicaties.

Haarlem, 3 mei 2018

Pletterij en de stichting Stadsgesprekken